

« 6. Tenetur infirmos visitare, pauperum curam habere, peccata corrigerem, etc. de quibus *Poss. Reg. tom. 2. l. 20. c. 5. sect. 3. Barb. c. 7.* vide supra. »

Parochi (et tanto magis Episcopi) tenentur sub gravi corriger Oves, in peccato mortali, vel ejus proximo periculo existentes, etiam cum discrimine vitæ, et non solum in extrema, sed etiam in eam gravi necessitate, semper ac adsit spes emendationis. Ita communiter Bon. D. 3. p. 4. n. 5. cum *Val. Mald. et Reg. item Viva de Proc. q. 21. art. 6. n. 12. Mazzott. tom. 1. p. 458. Salm. tr. 21. c. 6. n. 33. cum Suar. Con. et Trull.* Vide etiam dicta l. 2. n. 40. Præterea Parochi tenentur cum quocumque incommodo auferre scandala; unde, si aliquis subditorum sit incorrigibilis, et suo pravo exemplo sit aliis occasio ruinæ, tenetur Parochus tale damnum impeditre, saltem Episcopum certiorando, non tantum semel, sed quoisque scandalum perseverat, et spes afflget ut illi occurri possit.

Sed dubitatur I. An ad id Pastores teneantur ex caritate, vel justitia? *Suar. et Tapia apud Salm. loc. cit. c. 7. n. 58.* censem, eos teneri solum ex charitate. Sed probabilius tenentur ex justitia, ut sentiunt *Ronc. de Car. Quæst. IV. q. 1. Holz. eod. tit. n. 192. tr. 6. D. 3. p. 7. n. 8. cum Cajet. et Con. Salm. l. c. cum Sanch. Val. Dian. et Trull.* Ratio, quia ad hoc utique à communitate stipendum Pastoribus tribuitur, ut singulorum procurent salutem, et proinde vitia corrignant.

Dubitatur II. An Pastores teneantur inquirere in mores subditorum? Respondeatur affirmative ex communi sententia, ut docent *D. Th. 2. 2. q. 33. art. 2. ad 3. et Salm. cum Laym. Caj. Soto, Ledesm. Villal. etc.* Ratio, quam tradit *D. Thomas*, est, quia illi, qui specialem obligationem habent incumbendi saluti alijus certæ personæ, sicut habent Pastores erga singulas suas Oves, tenentur non solum corriger delinquentes, sed etiam prospicere, an obligationi suæ satisfaciant. Secus vero dicendum de aliis, qui generalem obligationem habent erga proximos, istis enim sufficit corriger eos tantum, quos lapsos, vel in proximo periculo labendi animadverterint.

Dubitatur III. An Episcopi et Parochi teneantur non deserere oves, etiam cum periculo mortis? Respondeatur cum *D. Th. 2. 2. q. 185. art. 5.* qui sic docet: « Ubi subditorum salus exigit per sonæ Pastoris præsentiam, non debet Pastor personaliter suum Gregem deserere, neque propter aliquid commodum tempore, neque etiam propter aliquid personale periculum immobile, cum bonus Pastor animam suam ponere teneatur pro Ovibus suis. » Sic enim habetur *Joan. c. 10.* et hæc verba non solum consilium sed etiam præceptum continent, ut recte probant *Salm. tr. 21. c. 2. n. 76. ex c. Sciscitaris, 7. q. 1.* ubi clare hoc exprimitur. « Si vero (subdit *S. Th.*) subditorum salutis possit sufficienter in absentia Pastoris per alium provideri, tunc licet Pastori, vel propter aliquid Ecclesiæ commodum, vel propter personæ periculum, corporaliter Gregem deserere. »

Quænam autem sint causæ excusantes Parochos à residentia, Vide l. 4. n. 125. Insuper notandum 1. quod Episcopus, cum suscepit regimen sui Episcopatus, debeat (ut præcipit Concil. Trident. Sess. 24. c. 16. de Ref.) rationem exigere à Vicario Capitulari de omnibus ab eo gestis tempore vacationis. Notandum 2. teneri Episcopum ex eodem Trid. Sess. 24. c. 3. de Ref. simul ac potest suam Diœcesim visitare; et eum in visitatione nihil posse accipere, nisi virtualia. Ibi sic dicitur: « Episcopi propriam Diœcesim per se ipsos, aut, si legitimè impediti fuerint, per suum generalem Vicarium, aut Visitatorem, si quotannis totam propter ejus latitudinem visitare non poterunt, saltem majorem ejus partem; ita tamen, ut tota biennio per se, vel visitatores suos compleatur, visitare non prætermittant. » Deinde additur: « Studeant quæm celerrimè, debita tamen cum diligentia, visitationem absolvere. Interimque caveant ne ipsi, aut quisquam suorum procurationis causa pro visitatione, etc. nec pecuniam, nec munus, quodcumque sit, etiam qualitercumque offeratur, accipiant; non obstante, quacumque consuetudine etiam immemorabili; exceptis tamen virtualibus, quæ sibi ac suis frugaliter moderatè pro temporis tantum necessitate, et non ultra, erunt ministranda. Sii tamen in optione eorum, qui visitantur, si malint solvere id, quod erat ab ipsis antea solvi, certa pecunia taxata, consuetum: salvo item jure conventionum antiquarum cum Monasteriis, aliisve piis locis, aut Ecclesiis non Parochialibus inito, quod illesum permaneat.... Quod si quisquam, quod absit, aliquid amplius... accipere præsumperit, is præter dupli restitutionem, intra mensem faciendam, aliis etiam poenitetur. »

DUBIUM VII.

Quæ obligatio Praeceptorum, et discipulorum.

561. — « RESP. Inter Praeceptores (idem est de Pædagogis) et discipulos est quodammodo eadem obligatio, quæ inter Parentes, et liberos.

Unde resolves:

« 1. Discipuli peccant: 1. Si Praeceptoribus et Pædagogis non exhibeant honorem et reverentiam. 2. Si non obediant in rebus pertinentibus ad studia et bonos mores. 3. Si eos conviciis, vel contumeliosis verbis traducant. 4. Si negligenter studeant, scholarum aut studiorum tempore lusui vacent, vel otio. 5. Peccunias parentum dilapidant, vel inutiliter expendant. 6. Malo fine studeant. 7. Gymnasi sui leges, vel Academiac statuta (si quidem ea ad peccatum obligent) non servent. 8. Scientias superstitiosas, aut vetitas addiscant, vel libros prohibitos legant. 9. Stipendium debitum Doctori suo non solvant, cum possint. Vide *Nao. c. 23 et 25. Fill. tr. 28. part. 2. c. 10. q. 1.*

362. — « 2. Magistri, et Pædagogi peccant 1. si peccata dis-

» cipulorum dissimulent, et non corrigant, quando possunt.
 » 2. Profectum eorum in litteris non sedulo promoveant. 3. Si
 » eos non doceant bonos mores. 4. Si ex proposito falsa eos do-
 » ceant ut vera, vel superstitionis, et saluti noxia. 5. Non studeant
 » ipsi, ut officio satisfaciant. 6. Si stipendum exigant majus
 » justo, vel quam Gymnasi leges, aut consuetudo permittant.
 » 7. Si doctoratus insignia negent dignis, indignis conferant, quod
 » Nao. dicit esse mortale: præsertim in Theologia, Jure Cano-
 » nico, Civili, et Medicina; nam in Philosophia forte veniale
 » tantum esse censem Caj. verb. Doctor. 8. Si discipulis malo sint
 » exemplo. 9. Si malis moribus imbutos, et qui aliis perniciosi
 » sunt, ad scholas admittant, vel ex iis non dimittant. Vide Trull.
 » L. 4. c. 1. d. II. »

TRACTATUS QUARTUS.

DE QUINTO, ET SEXTO PRÆCEPTO.

CAPUT I.

Quid quinto Præcepto prohibeatur.

NON OCCIDES.

363. Quæ sint poenæ mandantium homicidia per Assassinos? —

364. An easdem incurvant ipsi Assassini? — 365. De agitationibus

taurorum.

365. — « PROHIBETUR hominis occiso, mutilatio, verberatio,
 » aliaque similis afflictio injusta; de qua queritur, et quando sit
 » injusta? »

Adnotandum hic obiter ex cap. *Pro humano, de Homicidio, in 6.*
 quod mandantes occidi Christianum per Assassinos, sive eos re-
 cipientes, defendantes, aut occultantes, ipso facto incurvant ex-
 communicationem, ac depositionem ab omni dignitate, officio, et
 Beneficio. Insuper per d. cap. *Pro humano*, tales habentur tan-
 quam banniti; ita ut amittant omnia sua bona, et detur facultas
 cuilibet eos necandi. Intelligendum hoc tamen est post sententiam
 declaratoriam, ad quam autem emanandam sufficiunt tantum
 probabilia argumenta. Ita enim habetur *in fine d. c. ubi dicitur:*
 « Et postquam probabilibus constiterit argumentis, aliquem
 » scelus tam execrabilis commisso, nullatenus alia sententia
 » adversus eum requiratur. » Intellige, non requiri aliam sen-
 tentiam decisoriam: Ita *Molina, Bann. Gom. Farin. et alii*
ap. Salm. de V. Præc. c. I. n. 190. (V. Not. IX, pag. 397.)

Advertisendum verò hic est 1. quod isti post sententiam declaratoriam, ut dictum est supra, ipso facto excommunicationem incurvant, et privantur dignitatibus, et beneficiis, quæ ipso jure vacant, ut *Azor. et Gonzal.* ap. *Salm. ibid. n. 191.* Advertisendum 2. quod solo mandato prædictæ poenæ incurvuntur, cum in d. cap. dicatur *Quamquam mors ex hoc forsitan sequatur.* Et ita *Mol. Coo. etc. ap. Salm. d. n. 191.*

364. — Dubium tamen est, an etiam Assassini incurvant præ-
 fatas poenas, cum textus tantum mandantibus eas imponat?
Prima sententia affirmat, quia Assassini proximiū ad homici-
 dium concurrunt; unde ex identitate motivi isti etiam comprehenduntur. Tanto magis, quia Pontifex ideo expresse ipsos non
 comprehendit, quia ibi loquebatur de Assassini infidelibus,
 quibus non poterat poenas imponere. Ita *Salm. ibid. n. 188. cum*
Far. Barb. Gom. et alii. Notant autem *Salm. n. 193 cum*
Alciat. Gabr. Farin. etc. non censeri Assassinos, nisi qui ho-
 micidium patrant cum pacto, ut mandans aliquid temporale eis
 persolvat. *Secunda* tamen sententia cum *Caj. Nao. Suar. Azor.*
Fag. Sylo. et apud Salm. num. 187. probabilius negat, tum, quia
 poenæ non sunt extendendæ, tum, quia textus loquitur de iis, qui
 per Assassinos infideles occidebant Christianos; unde motivum
 legis formaliter diversum appetit.

365. — Notandum hic, quod S. Pius V sub excommunicatione
 ipso facto prohibuit Principibus, ne permetterent agitationes
 taurorum, sive ferarum in foro; et singulis Christianis, ne cum
 illis congrederentur; item Clericis, ne talibus spectaculis assiste-
 rent. Clemens VIII postea has poenas abstulit pro Regnis
 tantum Hispaniarum quoad omnes, exceptis Religiosis. Vide
Salm. de V Præc. c. I. n. 20.

DUBIUM I.

An aliquando licet occidere, vel mutilare semet-
 ipsum.

366. An licet directè occidere seipsum, et an indirectè? — 367. An li-
 ceat se exponere periculo mortis ad vitandam mortem duriorem, etc.? An licet navim incendere cum periculo mortis? — 368. An
 virgo teneatur pati potius mortem, quam violari? — 369. An li-
 ceat Reo ex præcepto *Judicis* se occidere? An hauirre venenum ad
 experiendum antidotum? — 370. An licet Carthusiano abstinere
 a carnibus, etiam in necessitate extrema? — 371. An licet mace-
 rationibus vitam sibi minuere? — 372. An sit obligatio, ad ser-
 vandam vitam, uti remediis extraordinariis, vel nimis duris? —
 373. An aliquando licet se mutilare? — 374. An licet pueros
 castrare? — 375. An, qui occidit seipsum, possit sepeliri in loco
 sacro?

366. — « RESP. Absque divina auctoritate non licet seipsum
 » directè, et ex intentione occidere. Ratio est, quia est contra